

Redegjørelse for aktsomhetsvurderingen etter åpenhetsloven

Stiftelsen Nansen Senter for Miljø og Fjernmåling, heretter kalt Nansensenteret, er omfattet av Lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold (åpenhetsloven) jf. §§ 2 og 3.

Loven pålegger virksomheter å utføre aktsomhetsvurderinger med formål om å identifisere faktiske og mulige negative konsekvenser for ivaretagelse av grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. Etter lovens § 5 skal resultatene fra aktsomhetsvurderingene offentliggjøres gjennom en årlig redegjørelse, slik at allmennheten kan få innsikt i nøkkelfunnene fra aktsomhetsvurderingene, og hvilke tiltak som er iverksatt.

I denne redegjørelsen beskrives virksomhetens arbeid med å sikre grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i perioden 1. januar til 31. desember 2025.

I den videre presentasjonen gjøres det rede for følgende tema;

- om virksomheten, organisering og ansvarsfordeling,
- interne retningslinjer for håndtering og oppfølging av risiko
- arbeidet med aktsomhetsvurderinger, risikovurdering og kartlegging
- identifiserte risikoområder
- tiltak som er iverksatt for å håndtere risiko
- hvordan vi følger opp og forbedrer arbeidet over tid.

1. Om virksomheten, retningslinjer og rutiner

Nansensenteret er et frittstående forskningsinstitutt, organisert som en stiftelse, med spisskompetanse innen forskning på fysiske og biologiske forhold i våre nære havområder, i Arktis og globalt. Virksomheten vår er prosjektbasert, og forskningsprosjektene er i det vesentlige finansiert gjennom offentlige kilder. Ved utgangen av året hadde senteret 67 ansatte.

Gjennom senterets forskning utvikles kunnskap som danner grunnlag for innovative løsninger på globale utfordringer til nytte for samfunnet. Vår forskning skjer primært i samspill med andre forskningsmiljøer, men også med næringsliv og offentlige aktører. Vi bidrar også til forskeropplæring gjennom veiledning, sommerskoler, stipendiatstillinger, mv. Senteret har et utstrakt nasjonalt og internasjonalt samarbeid, men virksomheten som sådan utøves bare i Norge.

Våre anskaffelser gjøres i det vesentlige fra norske virksomheter, og er hovedsakelig knyttet til drift av IKT-infrastruktur, programvare, spesialisert vitenskapelig måleutstyr og ulike tekniske tjenester. Øvrige driftsanskaffelser inkluderer reisetjenester, kontorutstyr, administrative støttefunksjoner, samt konsulenttjenester.

Styret har vedtatt en overordnet plan for hvordan Nansensenteret skal overholde sine plikter etter åpenhetsloven. Planen inneholder de mest grunnleggende føringene for arbeidet, og administrerende direktør er gitt et kontroll- og oppfølgingsansvar.

Det er utarbeidet en egen retningslinje for hvordan det konkrete arbeidet med menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold skal gjennomføres i virksomheten. Retningslinjens innhold skal sikre at vi oppfyller kravene til å utføre og gjøre rede for aktsomhetsvurderinger vi gjennomfører ved alle direkte og indirekte innkjøp som foretas, og at informasjonsplikten etter åpenhetsloven ivaretas.

Det er nedfelt i retningslinjen at aktsomhetsvurderinger skal være basert på OECDs modell for aktsomhetsvurderinger for ansvarlig næringsliv. Den angir videre hvilken arbeidsmetodikk som skal benyttes ved gjennomføring av aktsomhetsvurderingene, og gir føringer for vurdering og gjennomføring av tiltak. Retningslinjen gir også en beskrivelse av hvordan avvik skal håndteres ved mistanke om brudd, og hvordan vi behandler informasjonskrav.

2. Arbeidet med aktsomhetsvurderingen i rapporteringsperioden

Vi har god oversikt over egne forhold som er omfattet av åpenhetslovens bestemmelser, og forholdene hos våre leverandører. Det gjennomføres et systematisk arbeid for å innlemme menneskerettighetsaspektet i vår egen virksomhet.

En aktsomhetsvurdering av forholdene i egen virksomhet viser lav risiko for brudd på grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. Nansensenteret arbeider systematisk for å sikre anstendige arbeidsforhold gjennom lønnspolitikk, likelønnsvurderinger og oppfølging av arbeidsmiljølovens krav. Det gjennomføres et systematisk HMS-arbeid gjennom kartleggingsprosesser, risikovurdering og iverksetting av relevante tiltak. Vi har et elektronisk varslingsystem som gjør det enkelt og trygt for ansatte å rapportere bekymringer anonymt.

Arbeidet med aktsomhetsvurderinger er gjort med utgangspunkt i FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter og OECDs veileder, jf. vår interne retningslinje. Kravene i åpenhetsloven er relative, og det forventes at innsatsen fra den enkelte virksomhetens side står i forhold til bedriftens størrelse og karakter. Kartleggings- og aktsomhetsvurderingsarbeidet ved Nansensenteret er gjennomført i lys av dette.

Eksisterende og potensielle leverandører blir løpende vurdert med tanke på risiko for menneskerettighets-brudd. De nærmere analysene og vurderinger av tiltak avgjøres ut fra om risikoen synes å være høy eller lav, og hvor alvorlig konsekvensene antas å være.

Når det fremstår nødvendig, blir grundigere analyser gjennomført for å kunne avgjøre om det er behov for tiltak, og i så fall hvilke. Mer omfattende undersøkelser gjennomføres regelmessig på områder hvor det gjøres større innkjøp, og hvor vi samtidig har mulighet til å utøve påvirkning.

Forskningssamarbeid vurderes normalt ikke som leverandør- eller forretningsforhold som omfattes av åpenhetslovens aktsomhetsvurderinger. Våre avtaler om forskningssamarbeid faller derfor utenfor lovens virkeområde. Det følger ellers av aktiviteten vår at vi har et begrenset omfang av leverandører og forretningspartnere.

Aktsomhetsvurderingene er forankret i virksomhetens styringssystemer og interne retningslinjer. Gjennom kartlegging av leverandører og leverandørkjeder identifiseres og prioriteres risikoområder basert på sannsynlighet og alvorlighetsgrad. Der risiko avdekkes vurderes og gjennomføres relevante tiltak. Effekten av tiltakene følges opp gjennom løpende dialog og nye vurderinger, og resultatene kommuniseres gjennom denne redegjørelsen og ved behandling av informasjonskrav etter åpenhetsloven.

Aktsomhetsvurderingen som gjennomføres er gjort gruppevis for disse produkt- og tjenestekategorier:

- IT og system (maskinvare, programvare og serviceavtaler)
- toktutstyr
- mat, drikke, rekvisita, møbler
- reiser og overnatting
- rådgivning og revisjon

Aktsomhetsvurderinger skal være risikobaserte, og loven krever ikke at alle varer og tjenester undersøkes like grundig. Virksomheter skal prioritere innsatsen der risikoen statistisk og erfaringsmessig er størst. Risiko for brudd vurderes som utgangspunkt i tre faser; ved råvareuttak, komponenttilvirkning og endelig produktsammensetting.

Til støtte i arbeidet med aktsomhetsvurderinger har vi benyttet Direktoratet for forvaltning og økonomistyring (DFØ) sin høyrisikoliste. Listen gir oversikt over kategorier av varer og tjenester hvor det er dokumentert en forhøyet risiko for brudd på grunnleggende menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter og miljøkrav i leverandørkjeden. Listen benyttes også som verktøy i arbeidet med å finne hvilke anskaffelsesområder som krever nærmere undersøkelser, og som grunnlag for oppfølging av leverandører. Nansensenteret i tillegg gjør egne vurderinger av konkrete leverandører og anskaffelser, fordi risikonivået kan variere betydelig innenfor samme produkt- og tjenestekategori.

3. Kartlegging og risikovurdering

3.1 De enkelte risikoområdene

Her beskrives nærmere hvilke risikovurdering og undersøkelser som er gjort for de enkelte produkt- og tjenestekategoriene, og den nærmere identifiseringen av risikonivå og tiltak.

Under punkt 3.2 presenteres risikovurderingene og tilhørende tiltak i tabellform.

a) IT og system

Den største ordinære innkjøpsposten vår er kjøp av maskinvare, programvarelisenser og serviceavtaler. Hovedfokus i risikovurderingen er rettet mot kjøp av maskinvare. Analyser viser at det totalt sett er høy risiko for brudd på menneske- og arbeidstakerrettigheter i produksjon av IKT- produkter, spesielt i forbindelse med råvareutvinningen.

Særlig ved tilvirkning av bærbare datamaskiner og mobiltelefoner benyttes såkalte konfliktmineraler (gull, litium, tantal, m.v.). Dette er mineraler som utvinnes i områder preget av væpnet konflikt eller alvorlige menneskerettighetsbrudd, der inntektene fra gruvedriften bidrar til å finansiere væpnede grupper eller opprettholde konflikter. De konkrete risikoområdene er knyttet til gruvedrift og faren for skader og dødsfall, tvangsarbeid, slaveri og barnearbeid, i tillegg til negativ påvirkning på miljø og lokalsamfunn.

Innkjøpene våre gjøres via den offentlige innkjøpsavtalen «Sikt» (kunnskapssektorens rammeavtale), hvor det stilles krav overfor kontraktspartnerne om å sikre og dokumentere at grunnleggende menneske- og arbeidstakerrettigheter blir overholdt gjennom alle ledd i leverandørkjeden. Vi gjør i tillegg selvstendige undersøkelser hos de største leverandørene, og ber om konkrete beskrivelser av leverandørens vurderinger av aktuelle risikomomenter, herunder arbeidsforhold ved råvaretilvirkning og produksjon av komponenter.

Våre leverandører av programvarer og tilknyttede serviceavtaler er i hovedsak norske aktører. For disse er ikke risikoen for rettighetsbrudd i utgangspunktet ansett å være av en slik karakter at mer inngående undersøkelser er nødvendig. Vi har tidligere lagt til grunn leverandørens egne beskrivelser av kartlegging og risikovurdering, som er publisert på respektive nettsider. Vi gjennomfører undersøkelser hos leverandørene for å vurdere den bransjetilknyttede og geografisk risikoen som følger av at IT-utvikling og support-tjenester ofte leveres fra land med høy risiko for brudd. De av våre leverandører som kjøper tjenester fra land med forhøyet risiko, har i tilstrekkelig grad redegjort for at det stilles kontraktmessige krav overfor medkontrahentene om ansvar å unngå rettighetsbrudd.

b) Større anskaffelser og enkeltkjøp - toktutstyr

Nansensenteret gjennomfører årlig større anskaffelser gjennom innkjøp av utstyr som benyttes i forbindelse med forskningstokt. I tilfeller hvor aktuelle leverandører ikke er omfattet av de innkjøpsordningene vi er en del av, krever vi konkrete redegjørelser fra aktuelle tilbydere for hvordan kravene etter åpenhetsloven og tilsvarende internasjonalt regelverk blir oppfylt.

Risikobildet varierer med type utstyr. For elektronisk utstyr, antenner og lytteutstyr er de største risikoene knyttet til tvangsarbeid, sosial dumping og miljøskader ved utvinning av konfliktmineraler,

samt helsefarlig kjemikalieeksponering under sammenstilling av komponentene. Vi krever kartlagt forholdene i leverandørkjeden for hele tilvirkningsprosessen, fra gruvedrift til ferdig produkt.

Aktuell leverandør må kunne forplikte seg til å etterleve kravene etter Åpenhetsloven for egen virksomhet og i leverandørkjeden, gjennom hele kontraktperioden.

c) Rådgivning og revisjon

Kjøp av tjenester innen økonomi og forvaltning gjøres hos norske aktører. Risiko for brudd på menneske- og arbeidstakerrettigheter anses å være lav hos disse selskapene. Vi har derfor lagt til grunn leverandørens egne redegjørelser når det gjelder kartlegging og vurdering av risiko som de gjennomfører i egne leverandørkjeder, og vurderer også om redegjørelsene er tilstrekkelige.

d) Kontordrift

Innkjøp av forbruksvarer som mat, drikke og kontorrekvisita, samt enkelte møbelinnkjøp, har et svært begrenset økonomisk omfang. Vi gjennomgår leverandørens egne redegjørelser om kartlegginger av risiko i egne leverandørkjeder, og legger disse til grunn når innkjøp planlegges. Det foreligger en middels høy til høy bransjerisiko for brudd på menneske- og arbeidstakerrettigheter i produksjon av kontorrekvisita.

Høyest er risikoen knyttet til råvareutvinning og produksjon av komponenter, mens risikoen er middels stor ved sluttmontering av produkter. Produkter som er ferdigstilt i Europa og USA vil ha lavere risiko. Ved innkjøp av rekvisita ser vi særlig på hvordan de aktuelle forholdene er tatt i betraktning og vurdert i leverandørens beskrivelser, når råvareutvinning og produksjon er gjort i høyrisikoland.

e) Reiser og overnatting

Kjøp av flyreiser og hotellopphold utgjør beløpsmessig en stor andel av våre tjenestekjøp, og ansattes reiser og hotellopphold bestilles gjennom vår reisebyråforbindelse. Ved kjøp av slike tjenester foreligger en generell bransjerisiko. For flyselskapenes del foreligger en særlig risiko for menneskerettighetsbrudd i leverandørkjeden for flydelere, samt brudd på arbeidstakerrettigheter for flypersonell. I hotellbransjen er det en forhøyet risiko for helseskadelig arbeidsmiljø for rengjøringspersonale, bygningsarbeidere og underleverandører. Risikonivået beror både på nærmere produkt- og virksomhetsspesifikke vurderinger, og på geografisk forhold.

Vi har valgt en tjenesteleverandør som i tilstrekkelig grad gjør rede for arbeidet med nødvendige aktsomhetsvurderinger. Leverandøren kan blant annet fremvise rutiner for systematisk kartlegging av leverandører med høy risikoprofil, hvilke spesifikke krav som stilles i leverandøravtaler, og hvordan disse følges opp. Aktsomhetsvurderingene omfatter samtlige leverandører som selskapet benytter, inkludert reise- og hotelltjenester.

3.2 Sammenstilling av risikovurdering og tiltak per anskaffelsesområde

Anskaffelsesområde	Identifisert risiko	Risikonivå	Iverksatte tiltak
IT-maskinvare	Risiko for brudd på grunnleggende menneskerettigheter og arbeidstakerrettigheter ved råvareutvinning, komponentproduksjon og sluttmontering, herunder bruk av konfliktmineraler og mangelfulle HMS-forhold.	Høy	Innkjøp gjennom Sikt-avtaler med krav til aktsomhetsvurderinger og oppfølging i leverandørkjeden. Gjennomgang av leverandørens redegjørelser og risikovurderinger.
Toktutstyr (elektronisk utstyr, antenner og lytteutstyr)	Risiko knyttet til bruk av konfliktmineraler i elektroniske komponenter. I enkelte produksjonsledd kan det også foreligge risiko for helse- og sikkerhetsutfordringer ved sammenstilling av komponenter. Risikoen varierer mellom produkttyper og leverandørkjeder.	Middels til høy	Gjennomgang av leverandørens redegjørelser og aktsomhetsvurderinger. Kontraktskrav om etterlevelse av åpenhetsloven og oppfølging av menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold gjennom tilvirkningsperioden.
Kontorrekvisita og møbler	Risiko for uakseptable arbeidsforhold ved råvareutvinning og produksjon i enkelte leverandørkjeder.	Middels	Vurdering av leverandørens redegjørelser og risikokartlegging ved anskaffelser.
Reiser og overnatting	Risiko knyttet til arbeidsforhold hos tjenesteleverandører og underleverandører innen reise- og hotellnæringen.	Middels	Leverandørvalg basert på dokumenterte aktsomhetsvurderinger og oppfølging av krav etter åpenhetsloven.
Rådgivning og revisjon	Begrenset risiko som følge av norske leverandører og lav bransjerisiko.	Lav	Gjennomgang av leverandørens redegjørelser og løpende vurdering av risikobildet.

4. Resultater, tiltak og videre planer

Det er ikke avdekket faktiske negative konsekvenser, eller vesentlig risiko for negative konsekvenser, gjennom de undersøkelsene som vi har foretatt av våre leverandører og deres leverandørkjeder. Dette betyr ikke at slike brudd kan utelukkes. Ved Nansensenteret gjøres et kontinuerlig forbedringsarbeid, hvor egen kompetanse og rutiner på området gjennomgås og oppdateres.

Gjennom valg av ny reisetjenesteleverandør har vi forbedret grunnlaget for vurdering av forholdene hos leverandør og i deres leverandørkjede, for å sikre at tjenestene vi kjøper holder tilstrekkelig kvalitet. Vi fortsetter arbeidet med risikokartlegging i dialog med eksisterende og nye leverandører, og vil stadig revurdere og stille krav til hvor tilgjengelig og omfattende dokumentasjon våre leverandører presenterer om forhold i egen og samarbeidspartneres virksomhet.

Vi er en mindre virksomhet med innkjøp av et begrenset omfang, og vil oftest ikke være i posisjon til å utøve direkte innflytelse overfor medkontrahentene våre. Vi har likevel mulighet til å utøve indirekte påvirkning ved å velge leverandører som kan reddegjøre for at ivaretagelse av menneske- og arbeidstakerrettigheter blir gjennomført på en tilfredsstillende måte.

Våre egne handlinger og innkjøpspraksis kvalitetssikres gjennom at vi holder oss oppdatert om regelverk og risikobilde, og følge opp praktiseringen av de interne retningslinjene som gjelder for virksomheten vår.

Spørsmål om Nansensenteret sin etterlevelse av åpenhetsloven kan rettes til post@nersc.no.

- Vedtatt av styret den 18. juni 2026 -